

## Η αφασία ως διαταραχή της νόησης

Η αφασία είναι μια επίκτητη διαταραχή του Λόγου που συνήθως προκύπτει μετά από αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο του αριστερού εγκεφαλικού ημισφαιρίου. Αν και η συστηματική μελέτη των αφασιών έχει ξεκινήσει από τα μέσα του 19<sup>ου</sup> αιώνα, οι υποκείμενοι παθολογικοί μηχανισμοί δεν είναι ακόμη γνωστοί στις λεπτομέρειές τους. Η κλασική αντίληψη αντιμετωπίζει την αφασία ως διαταραχή επιμέρους γλωσσικών συνιστωσών. Ωστόσο, αν και στην κλινική πράξη είναι εύκολο να εντοπιστούν περιγεγραμμένα γλωσσικά ελλείμματα, όλο και περισσότερες μελέτες παρέχουν ενδείξεις για τη σχέση των ελλειμμάτων αυτών με διαταραχές άλλων νοητικών λειτουργιών. Ευρήματα από μελέτες βλαβών αλλά και λειτουργικής απεικόνισης σε υγιείς υποδεικνύουν ένα πιθανό κοινό νευρωνικό υπόστρωμα ειδικών γλωσσικών και άλλων νοητικών λειτουργιών, όπως η σειροθέτηση, η ικανότητα επεξεργασίας ή η ενεργός μνήμη. Υπάρχουν επιπλέον δεδομένα για την εμπλοκή και άλλων νοητικών λειτουργιών στον Λόγο – στο ευρύτερο πλαίσιο της επικοινωνίας – μέσω του δεξιού ημισφαιρίου. Τέλος, δεδομένα από μελέτες συγκριτικής ανατομίας μας επιτρέπουν να διατυπώσουμε υποθέσεις, που μπορούμε να τεκμηριώσουμε κλινικά, σχετικά με τη θέση της γλώσσας στο πλαίσιο της εξέλιξης. Η σύνθεση των ευρημάτων από επιστημονικά πεδία, όπως η νευροψυχολογία, η νευρολογία, η συγκριτική ανατομία, η εξελικτική βιολογία και η νευρογλωσσολογία, διαμορφώνει σταδιακά μια θεώρηση της γλώσσας ως μια ειδικά ανθρώπινης έκφρασης κάποιων μη ειδικών, πολύπλοκων, νοητικών διεργασιών, εξελικτικά διατηρημένων στα πρωτεύοντα. Η οπτική αυτή επιτρέπει την αντίληψη της γλωσσικής ως νοητικής διαταραχής, γεγονός που μπορεί να συμβάλει στη διάγνωση και την αποκατάστασή της.

## **Ομιλίες**

(διάρκεια κάθε ομιλίας: 20 λεπτά)

1. Τζωρτζίνα Αγγελοπούλου  
Δεδομένα από απεικονιστικές μελέτες στον υγιή και τον παθολογικό εγκέφαλο: τι μας δείχνουν για τη νευροβιολογία του Λόγου.
2. Γιώργος Παπαγεωργίου  
Ο Λόγος ως δράση: η νευροψυχολογία συναντά τη νευροφυσιολογία.
3. Δημήτρης Κασελίμης  
Μη γλωσσικά νοητικά ελλείμματα στην αφασία: το παράδειγμα της ενεργού μνήμης.
4. Δημήτρης Τσολακόπουλος  
Η εμπλοκή των λειτουργιών του δεξιού ημισφαιρίου στον Λόγο: η γλώσσα ως επικοινωνιακή δεξιότητα.
5. Κώστας Πόταγας  
Η γλώσσα του ανθρώπου και το δηλητήριο του σκορπιού. Συγκριτική ανατομία και κλινικά δεδομένα για το «γλωσσικό» δίκτυο.

## **Σύντομα βιογραφικά**

Κώστας Πόταγας



Ο Κώστας Πόταγας είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Νευρολογίας και Νευροψυχολογίας στην Ιατρική Σχολή του ΕΚΠΑ. Εργάζεται στην Α΄ Νευρολογική Κλινική του Αιγινήτειου Νοσοκομείου, στη Μονάδα Νευροψυχολογίας και Διαταραχών του Λόγου και στα Ειδικά Ιατρεία Κινητικών Διαταραχών, και διευθύνει το Κοινό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Κλινική Νευροψυχολογία και Νοητικές Νευροεπιπτώσεις» του ΕΚΠΑ σε συνεργασία με το ΜΝΙ του McGill University του Μοντρεάλ. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή της Αθήνας και ειδικεύτηκε στη Νευρολογία στη Γαλλία. Έλαβε το Δίπλωμα Ερευνών από την Ιατρική Σχολή της Νάντης και το DEA (MSc) Συγκριτικής Ψυχολογίας των Νοητικών Λειτουργιών από την Ecole des Hautes Etudes στο Παρίσι. Εκπαιδεύτηκε στη Νευροφυσιολογία στο Παρίσι. Το διδακτορικό του είχε θέμα τη νευροψυχολογική μελέτη των διαταραχών της όσφρησης στη νόσο του Parkinson (Ιατρική ΕΚΠΑ και Paris VII). Εργάστηκε στη Γαλλία ως επιστημονικός συνεργάτης σε διάφορα πανεπιστημιακά νοσοκομεία με ειδικό αντικείμενο τη Νευροψυχολογία (κρानιοεγκεφαλικές κακώσεις, εγκεφαλικά επεισόδια και εστιακές νοητικές διαταραχές), τη νευρολογική και νευροψυχολογική αποκατάσταση και τη νόσο του Parkinson. Εργάστηκε επίσης ερευνητικά, πειραματικά και κλινικά, και δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Paris VIII και αλλού. Στην Ελλάδα εργάστηκε στο ΕΣΥ, στο Λαϊκό και στον Ευαγγελισμό και, στη συνέχεια, στο Αιγινήτειο ως ΔΕΠ της Ιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Από το 2006 οργανώνει και συντονίζει τις δημόσιες διεπιστημονικές Συζητήσεις για τον Λόγο στο Αιγινήτειο.

## Δημήτρης Κασελίμης



Ο Δημήτρης Κασελίμης είναι Επίκουρος Καθηγητής Νευροψυχολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Παράλληλα, είναι συνεργάτης της Μονάδας Κλινικής Νευροψυχολογίας της Νευρολογικής Κλινικής του Αιγινήτειου Νοσοκομείου και διδάσκει σε μεταπτυχιακό επίπεδο στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και την Ιατρική Σχολή του ΕΚΠΑ. Σπούδασε Βιολογία στο Πανεπιστήμιο Πατρών και Ψυχολογία στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, στο οποίο και εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή με υποτροφία Ηράκλειτος II (ΕΣΠΑ 2007-2013). Κατόπιν εκπόνησε δύο διετείς μεταδιδακτορικές έρευνες με υποτροφία ΙΚΥ, στον Τομέα Ψυχιατρικής και Επιστημών Συμπεριφοράς της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης (MIS 5001552) και στη Μονάδα Νευροψυχολογίας της Α΄ Νευρολογικής Κλινικής του Αιγινήτειου Νοσοκομείου στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (MIS-5033021). Έχει συμμετάσχει σε χρηματοδοτούμενα και μη ερευνητικά προγράμματα σχετικά με την αξιολόγηση νοητικών ικανοτήτων παιδιών και ενηλίκων, μελέτες στάθμισης ψυχομετρικών εργαλείων, καθώς και κλινικές νευροψυχολογικές μελέτες επί των νοητικών ελλειμμάτων που προκύπτουν μετά από νευρολογικές βλάβες. Είναι κριτής σε έγκριτα διεθνή περιοδικά και έχει συγγράψει πρωτότυπα επιστημονικά άρθρα και κεφάλαια συλλογικών.

Τζωρτζίνα Αγγελοπούλου



Η Τζωρτζίνα Αγγελοπούλου είναι κλινική Νευροψυχολόγος και μεταδιδακτορική ερευνήτρια στη Μονάδα Νευροψυχολογίας της Α΄ Νευρολογικής Κλινικής της Ιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ, ενώ παράλληλα διδάσκει στο Τμήμα Λογοθεραπείας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, ως ακαδημαϊκή υπότροφος. Έλαβε το πτυχίο της Ψυχολογίας από το Πανεπιστήμιο Αθηνών με «Άριστα» και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στις Αναπτυξιακές Διαταραχές στο University College London -Institute of Education και στην Κλινική Νευροψυχολογία στην Ιατρική Σχολή του ΕΚΠΑ, από όπου και έλαβε στη συνέχεια το διδακτορικό της. Το 2016 εκπαιδεύτηκε σε μεθόδους νευροαπεικόνισης στο *Athinoula A. Martinos Center for Biomedical Imaging* (Massachusetts General Hospital) στη Βοστώνη, ενώ το 2017 εκπόνησε μέρος της διδακτορικής της έρευνας στο Boston University, με το οποίο και συνεργάζεται μέχρι σήμερα, με υποτροφία από το ίδρυμα Fulbright. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα αφορούν στην αξιολόγηση των νοητικών διαταραχών σε ασθενείς με νευρολογικές και ψυχιατρικές διαταραχές καθώς και την εφαρμογή σύγχρονων νευροαπεικονιστικών μεθόδων. Συμμετέχει σε διεθνή και ελληνικά συνέδρια και στη συγγραφή επιστημονικών άρθρων και κεφαλαίων σε ελληνικά και ξενόγλωσσα βιβλία.

Δημήτρης Τσολακόπουλος



Ο Δημήτρης Τσολακόπουλος είναι απόφοιτος του Τμήματος Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου. Έλαβε τον μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών Master in Psychology: specialization Neuropsychology από το Πανεπιστήμιο του Μαάστριχτ, στην Ολλανδία. Αυτή τη στιγμή εκπονεί τη διδακτορική του διατριβή του στην Ιατρική Σχολή του ΕΚΠΑ με θέμα τις διαταραχές του λόγου σε βλάβες του δεξιού εγκεφαλικού ημισφαιρίου και διδάσκει στο τμήμα Ψυχολογίας του Aegean Omigros College. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στα νοητικά ελλείμματα μετά αγγειακά εγκεφαλικά επεισόδια και άλλες νευρολογικές διαταραχές. Έχει λάβει μέρος σε σχετικά χρηματοδοτούμενα και μη ερευνητικά προγράμματα. Έχει συμμετάσχει σε διεθνή και ελληνικά συνέδρια, στη συγγραφή επιστημονικών άρθρων καθώς και στην συγγραφή κεφαλαίων σε συλλογικούς τόμους.

Γιώργος Παπαγεωργίου



Ο Γεώργιος Παπαγεωργίου είναι υποψήφιος διδάκτωρ στη Μονάδα Νευροψυχολογίας του Αιγινήτειου Νοσοκομείου της Α' Νευρολογικής Κλινικής του ΕΚΠΑ. Στο πλαίσιο εκπόνησης της διδακτορικής του διατριβής συμμετέχει σε ερευνητικό πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας. Σπούδασε Λογοθεραπεία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Έλαβε το δίπλωμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Κλινική Νευροψυχολογία – Νοητικές Νευροεπιστήμες, από την Ιατρική Σχολή του ΕΚΠΑ σε συνεργασία με το Montreal Neurological Institute του McGill University. Παράλληλα διδάσκει σε ιδιωτικά κολέγια. Έχει συμμετάσχει σε εγχώρια και διεθνή συνέδρια με προφορικές και αναρτημένες ανακοινώσεις και έχει συγγράψει επιστημονικά άρθρα και κεφάλαια συλλογικών τόμων.